

GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY

Raport z wyników

Narodowy Spis Powszechny

Ludności i Mieszkań 2011

WARSZAWA 2012

Opracowanie publikacji:

GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY
Departament Badań Demograficznych,
Departament Pracy,
Departament Handlu i Usług

pod kierunkiem:

Lucyny Nowak – Zastępcy Dyrektora
w Departamencie Badań Demograficznych

Autorzy opracowania:

Ewa Adach-Stankiewicz, Monika Bielska, Agata Cendrowska, Mariusz Chmielewski, Piotr Filip, Grzegorz Gudaszewski, Paweł Kaczorowski, Zofia Kostrzewa, Lucyna Nowak, Agnieszka Piszcz, Ewa Seweryn, Alina Sobieszak, Joanna Stańczak, Dorota Szałtys, Sabina Szeffler, Anna Wysocka, Agnieszka Zgierska

Prace edytorskie:

Mariusz Chmielewski

Graficzne wykonanie wykresów i map:

Mariusz Chmielewski, Zofia Kostrzewa, Michał Pacuski, Halina Sztrantowicz,

Projekt okładki:

Lidia Motrenko

Druk i oprawa:

Zakład Wydawnictw Statystycznych
Warszawa, al. Niepodległości 208

Publikacja dostępna na <http://www.stat.gov.pl/>

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła

ZAKŁAD WYDAWNICTW STATYSTYCZNYCH, 00-925 WARSZAWA, AL. NIEPODLEGŁOŚCI 208
Informacje w sprawach sprzedaży publikacji – tel.: (0 22) 608 32 10, 608 38 10

Rozdział XI. STRUKTURA NARODOWO-ETNICZNA LUDNOŚCI

Informacje o narodowości, języku i wyznaniu mają w badaniach statystycznych specyficzny status, ponieważ odnoszą się do najbardziej subiektywnych, delikatnych i wrażliwych aspektów życia badanych jednostek, które są trudne do pozyskania w badaniach statystycznych. Ponadto polskie społeczeństwo cechuje się stosunkowo niewielkim udziałem przedstawicieli innych społeczności etnicznych, językowych i wyznaniowych, a także ich nierównomiernym i znacznym rozproszeniem, co poważnie utrudnia ujmowanie ich w badaniach statystycznych, a w szczególności ustalanie ich stanów liczebnych i struktury.

Należy zauważyć, że polska statystyka publiczna dopiero nabywa doświadczenia w uwzględnianiu pytań dotyczących tych zagadnień w spisach powszechnych. Pytanie o narodowość i język zostało ujęte w spisie po raz drugi, zaś o wyznanie – po raz pierwszy, w powojennej historii powszechnych spisów ludności w Polsce.

Warto podkreślić, że mimo metodologii przyjętej do realizacji spisu ludności w 2011 r., zakładającej wykorzystanie zróżnicowanych źródeł danych, informacje z zakresu narodowości, języka i wyznania w zasadzie mogły być pozyskiwane wyłącznie za pomocą technik ankietowych, tzn. otrzymywanych odpowiedzi na pytania w formularzu spisowym.

Poważnym utrudnieniem w odtworzeniu wyczerpującej i dokładnej struktury etnicznej, językowej i wyznaniowej są stosunkowo liczne przypadki braków danych, spowodowane w głównej mierze niedostępnością informacji o osobach – niekiedy całych rodzinach – przebywających poza granicami kraju. Przeprowadzone analizy wykazują, że w pewnych sytuacjach, fakt przebywania poza granicami kraju może mieć systematyczny związek z niektórymi rodzajami identyfikacji etnicznych, jak np. w przypadku licznych migracji zagranicznych z województwa opolskiego a liczbą deklarujących niemiecką przynależność narodową lub używających języka niemieckiego.

Niezbędne wydaje się zatem kontynuowanie prac obejmujących wnikliwą wieloprzekrojową analizę, uwzględniającą m.in. relacje rodzinne oraz strukturę odpowiedzi na pytania etniczne w poszczególnych mieszkaniach, miejscowościach i gminach, które umożliwią, oszacowanie i uzupełnienie brakujących danych. Obiecujące efekty przyniosły pod tym względem dotychczas przeprowadzone analizy rozkładów odpowiedzi na pytania o przynależność narodowo-etniczną, które zaowocowały znacznym zredukowaniem braków danych. Zakładamy, że kontynuowanie tych działań przyniesie dalsze pozytywne efekty w dziedzinie poprawy kompletności i jakości danych. Z uwagi na powyższe należy

podkreślić, że zaprezentowane w tym opracowaniu dane dotyczące języka używanego w domu mają charakter wstępny, ale także dane dotyczące narodowości mogą ulec niewielkim zmianom.

1. Przynależność narodowo-etniczna ludności

W spisie ludności w 2011 r. po raz pierwszy w historii polskich spisów powszechnych umożliwiono mieszkańcom Polski wyrażanie złożonych tożsamości narodowo-etnicznych, poprzez zadanie osobom spisywanym dwóch pytań o przynależność narodowo-etniczną.

Z możliwości wyrażenia podwójnych tożsamości etnicznych skorzystało 880 tys. osób. Na podstawie wstępnych wyników uzyskanych z badania spisowego można stwierdzić, że wśród mieszkańców Polski dominuje ludność o jednorodnej polskiej tożsamości narodowej obejmująca 36 157 tys. co stanowi 93,9% (*patrz tabl. 11/1*).

Około 842 tys. (2,19%) osób posiada zarówno polską jak i inną niż polska tożsamość narodowo-etniczną. Deklarujący wyłącznie niepolską przynależność narodową lub etniczną stanowią grupę liczącą 562 tys.(1,46%) osób, z czego 38 tys. – to identyfikujący się z dwiema niepolskimi narodowościami.

Tab. 11/1. Ludność według struktury identyfikacji narodowo-etnicznych w 2011 r.

Identyfikacja narodowo-etniczna	Ogółem	
	w tysiącach	w %
Ludność ogółem	38 512	100,00
Wyłącznie polska	36 157	93,88
Polska i niepolska	842	2,19
Wyłącznie niepolska	562	1,46
w tym dwie niepolskie	38	0,10
Nieustalona	951	2,47
w tym:		
nieobecni przebywający za granicą co najmniej 12 miesięcy	413	1,07
Polska – razem	36 999	96,07
Inna niż polska – razem	1 404	3,65

Dane ostatniego spisu wskazują na wzrost poczucia odrębności etnicznej społeczności regionalnych w Polsce, choć w większości przypadków wiąże się to z jednoczesnym odczuwaniem polskiej tożsamości narodowej. Do najliczniejszych innych niż polskie identyfikacji narodowo-etnicznych należy bowiem zaliczyć deklaracje śląskie i kaszubskie (*patrz tabl. 11/2*). W sumie odnotowano – jako odpowiedź na pierwsze lub drugie pytanie etniczne – 817 tys. deklaracji śląskich, przy czym mniej niż połowę z tego (362 tys.),

wyrażono jako identyfikację pojedynczą, częściej natomiast wskazywano identyfikację śląską łącznie z polską – 423 tys. Wśród 229 tys. ogółu osób deklarujących przynależność kaszubską, 213 tys. stanowiły takie, które zadeklarowały przynależność polsko-kaszubską, zaś 17 tys. – wyłącznie przynależność kaszubską.

Tab. 11/2. Ludność według rodzaju i kolejności identyfikacji narodowo-etnicznych w 2011 r.

Identyfikacja narodowo-etniczna	Identyfikacja pierwsza (zadeklarowana w pierwszym pytaniu)	w tym jako jedyna	Identyfikacja druga (zadeklarowana w drugim pytaniu)	Razem – niezależnie od liczby i kolejności deklaracji (w pierwszym lub drugim pytaniu) *	w tym występująca z polską
	w tysiącach				
Ogółem	38 512	36 681	880	38 512	x
Polska	36 922	36 157	77	36 999	x
Inna niż polska	640	525	802	1 404	842
śląska	418	362	399	817	423
kaszubska	17	16	212	229	213
niemiecka	59	36	67	126	58
ukraińska	37	27	12	49	20
białoruska	36	30	10	46	15
romska	12	10	4	16	7
rosyjska	8	5	5	13	7
amerykańska	1	1	10	11	10
łemkowska	7	6	3	10	4
angielska	1	1	8	9	8
włoska	2	1	6	8	7
litewska	5	5	2	8	3
francuska	1	1	6	7	6
żydowska	2	2	5	7	5
wietnamska	3	3	0	4	1
hiszpańska	0	0	3	4	3
ormiańska	3	2	1	3	1
niderlandzka (holenderska)	1	1	3	3	3
grecka	1	1	2	3	3
czeska	1	1	2	3	2
słowacka	2	2	1	3	1
inna	21	15	42	63	45
Nieustalona	951	x	x	951	x
w tym: nieobecni przebywający za granicą co najmniej 12 miesięcy	413	x	x	413	x

* Kolumna zawiera zestawienie odpowiedzi z dwóch pytań – dane nie sumują się

W 2011 r. odnotowano mniejszą niż w poprzednim spisie liczbę osób deklarujących przynależność niemiecką – w sumie 126 tys. (wobec ponad 150 tys. w NSP 2002 r.), z czego 36 tys. zadeklarowało narodowość niemiecką jako jedyną, a 58 tys. – wraz z polską. Do liczniejszych grup deklarujących w ostatnim spisie powszechnym inną niż polska tożsamość narodowo-etniczną, choć już o połowę mniejszych niż zbiorowość deklarujących narodowość niemiecką, należy zaliczyć jeszcze społeczności ujawniające w spisie przynależność: ukraińską (49 tys.) i białoruską (46 tys.). Jeszcze w trzech przypadkach suma deklaracji odnotowanych jako odpowiedzi na pierwsze lub drugie pytanie etniczne wyraźnie przekroczyła 10 tys., tj.: romskiej (16 tys.), rosyjskiej (13 tys.) i amerykańskiej (11 tys.), zaś w dwóch kolejnych – łemkowskiej i angielskiej – oscyluje wokół tej liczby.

Nieco mniej niż 10 tys. liczyły grupy osób deklarujących w pierwszym lub drugim pytaniu przynależność do społeczności włoskiej i litewskiej (po 8 tys.), a także francuskiej i żydowskiej (po 7 tys.). Zbiorowości identyfikujących się z innymi społecznościami narodowo-etnicznymi nie przekraczały 5 tys., z czego grupy deklarujących przynależność wietnamską i hiszpańską obejmowały po około 4 tys. osób, zaś samookreślających się jako Ormianie, Holendrzy, Grecy, Czesi i Słowacy liczyły po nieco ponad 3 tys. osób.

Wśród uzyskanych deklaracji narodowo-etnicznych, odnotowano identyfikacje z każdą ze społeczności posiadających – w myśl ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych – status mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce. Oprócz tych, które znalazły się wśród pozycji przedstawionych w zestawieniu tabelarycznym, należy jeszcze wymienić identyfikacje tatarskie, wyrażone – niezależnie od liczby i kolejności odpowiedzi – przez niespełna 2 tys. oraz karaïmskie – 0,3 tys. osób.

Dość elastyczna formuła pytania o przynależność narodowo-etniczną, umożliwiającą zadeklarowanie przynależności do dwóch kategorii etnicznych, poprzez zaznaczenie odpowiedniej opcji pod pytaniem lub wybór pozycji z obszernego słownika etnonimów, albo też poprzez swobodny otwarty zapis deklaracji narodowo-etnicznej w polu tekstowym, zaowocowały uzyskaniem wielu (ok. 200) różnorodnych rodzajów identyfikacji. Były to zarówno deklaracje przynależności do grup narodowych i etnicznych, jak i etno-regionalnych, regionalnych, a nawet lokalnych.

2. Język używany w domu

W spisie ludności 2011 r., podobnie jak w poprzednim spisie, obok pytania o przynależność narodowo-etniczną zadawano pytanie o język używany w kontaktach

domowych, które dawało respondentom możliwość wymienienia dwóch języków niepolskich, niezależnie od tego, czy były one używane z językiem polskim, czy też nie.

Na podstawie wstępnych wyników badania spisowego można stwierdzić, że w zdecydowanej większości ludność Polski posługuje się w kontaktach domowych językiem polskim. Używanie tego języka zadeklarowało bowiem w sumie 36 410 tys. osób, co stanowi 94,5% ogółu ludności., a większość tego, bo około 35 681 tys. czyli 92,6%, posługuje się nim jako jedynym (*patrz tabl. 11/3*). Osoby posługujące się w kontaktach rodzinnych językiem innym niż polski stanowiły zbiorowość liczącą 889 tys. (2,31%), przy czym najczęściej stwierdzano, iż jest on używany na przemian z językiem polskim – 729 tys. (1,9%). Znacznie rzadziej badani stwierdzali, iż rozmawiają w domu wyłącznie w jednym lub dwóch językach niepolskich – ok. 160 tys. (0,4%) osób.

Tab. 11/3. Ludność według języka używanego w domu w 2011 r.

Język używany w kontaktach domowych	Ogółem	
	w tysiącach.	w %
Ludność ogółem	38 512	100,00
Wyłącznie polski	35 681	92,65
Polski i niepolski(e) – razem	729	1,89
polski i jeden niepolski	692	1,80
polski i dwa niepolskie	37	0,09
Wyłącznie niepolski(e) – razem	160	0,42
jeden niepolski	155	0,40
dwa niepolskie	5	0,01
Nieustalony	1 942	5,04
w tym:		
nieobecni przebywający za granicą co najmniej 12 miesięcy	1 298	3,37
Polski – razem	36 410	94,54
Niepolski – razem	889	2,31

Na podstawie wstępnych wyników spisu dotyczących języka używanego w kontaktach domowych, można zauważyć, że do najczęściej wymienianych języków innych niż polski należą: śląski (509 tys.) i kaszubski (106 tys.).